

Ezen a szakaszon tehát a Kr. u. 2. században jelentek meg a sírok, korábit nem találtunk. Ekkor alakítják ki a már említett sírkerteket, melyek közül az egyik igen gazdag mellékleteivel tűnt ki. Hasonló, kerek alaprajzú védőfalat már találtak a Bécsi úti temető délebbi szakaszán.¹ Esetünkben két szórt hamvas sírt vett körül a fal, melyeket tetőcserepekkel és lapos kövekkel fedtek le. A sírkert keleti felében hosszúkás, észak-déli árokba szórták a hamvakat, a leletanyag elemzése alapján úgy tűnik, hogy itt egy férfit és egy nőt együtt temettek el. Férfira utal egy vaskard hüvelykoptatóval (szintén vasból), egy öv (balteus) veretei, egy írókészlet (3 stílus bronzhüvelyben) és egy dobókocka. Mérete alapján is női kézre illett a sírban talált gyűrű, a katonaság felső rétege amúgy csak Septimius Severus uralkodása alatt (193–211) nyert jogot aranygyűrű viselésére, ami ellentmondana a sír fenti datálásának. A gyűrű kissé deformálódott, gemmája a máglya hőjétől elrepedezett és kiféhéredett, egyébként formája alapján a 2. századra datálható, a század második felében, vagy a század végén kerülhetett sírba. Szintén a nő viseletéhez tartozott egy csont hajtű, egy kőből készült festékkeverő pakett, átfűrt üveggolyó, bronzgyöngy, egy összeégett illatszeres üvegfiala és egy kisméretű bronzfibula. Nem tudni, mire használhatták azt az átfűrt és lecsiszolt fekete kőlapot, amelyhez hasonlóat már ismerünk egy 3. századi női sírből, Intercisa (Dunaújváros) egyik temetőjéből. A sír további mellékleteit egy összeégett érem, egy nagyobb, szintén rossz állapotú bronzedény, egy „Cerialis” bélyegzésű mécses, egy szintén 2. századra datálható citrommázás firmamécses, két lyukkal átfűrt csontkorong és egy szürke, kihajló peremű cserépedény (olla) alkotta.

A 3. században már egyre több sír megásásakor bolygattak, vagy romboltak korábbiakat. Ez jól megfigyelhető volt a 7. számú sírkert déli oldalán. Itt egy korai csontvázat és az e fölött ívelő falat is megbolygatták egy igen érdekes gyermeksírral (15). Három kisméretű lóherekiöntős korsó, egy kis szürke pohár (olla), 14 db, bronzdrótra fűzött gyöngy és egy agyagbaba alkotta a lelet-együttest.

A korszak legszebb lelete egy erózió által roncsolt szórt hamvas sírből került elő, minden egyéb melléklet nélkül. A két aranydrótból készült, spirálkoronggal díszített ékszer az úgynevezett hurkos végű fülbevalók csoportjába tartozik. A fülbevalópár darabjainak mérete és kialakítása azonos, tökéletes párhuzamuk szarmata területről ismert, melyek tágabban a Kr. u. 2–3. századra datálhatóak.

A 4. századra keltezhető temetkezést nem találtunk, viszont I. Constantinus (306–337) Urbs Roma típusú érme került elő a már említett keleti köves felületről. Valószínű, hogy az objektum azonos a délebben fekvő telkeken már többször megfigyelt késő római úttal és a

sírokat metsző „keréknyomokkal” együtt a temető déli területeinek intenzívebb (4. századi) használatát jelzi.

Egyelőre nem tudjuk pontosabban keltezni azt a nagy mészégető kemencét, melynek tűzteréből és hamuzógödreből mázsaszám került elő félig kiégett mészkő, mészpör és salak, viszont annál kevesebb datáló értékű lelet. A tűzteret a domboldalba vágták, fala – az eredetileg sárga, meszes, agyagos talaj – 30–50 cm vastagon átégve megőrizte az eredeti szerszámnyomokat. Belsejét két, kelet felé néző tüzelőnyíláson át fűtötték, illetve tisztították, a nyers mészkövet pedig három, szintén az altalajból kifaragott padkára halmozhatták fel, középen, valamint a déli és az északi fal mellett. A létesítmény bizarr célszerűséggel a temető kőanyagának „hasznosítására” szolgált. Valószínűleg nyersanyagforrás lehetett az a hatalmas sírkőcsonk is, melynek keleti oldalán az ikreket tápláló lupa capitolina még részben kivehető, mellette a két pásztor alakjával. A kő déli pereme belógott a kemence tűzterébe és annak falával együtt átégett, egyértelmű tehát, hogy a mészégetést megelőzően került erre a helyre. A területen még két kőemléket találtunk eredeti helyükön, egy sírsztélé lenagyolt alsó csonkját és egy másik, kevésbé minőségi darabot, kétfülű edény (kantharos) ábrázolásával.²

HABLE TIBOR

49. Budapest, III. Bécsi út 80.

Ró

Az ingatlanon 2000 őszén végzett ásatásunkkor keskeny felületet nyithattunk meg. 1936-ban egy „birituális” temetőrészletet tártak fel a Bécsi út 78–84. számú házak alapozásakor³, melyek közül nyilván több is a 80. számú ház és újkori pince alapjainak kiásásakor ment volna veszendőbe. A gépi lehumuszolás során ellenőriztük a kutatástörténeti adatokat. A viszonylag nagy alapterületű pince alatt nyomát sem találtuk római síroknak, de még az ezeket körülvevő, agyagos őshumuszra sem. Kutatóárkot nyitottunk a Bécsi úti főépület falai között, ahol kb. 2–2,5 m mély újkori rétegződés után, őshumuszra emlékeztető, bolygatott agyagos feltöltésben további 1,5 m mélyítés után értük el a geológiai alapot. Néhány cserépen kívül ebben a rétegben sem találtunk értékelhető leletet. A 20. század békés és viharosabb eseményei az épületen kívül is nyomokat hagytak a területen (újkori kutak, világháborús pusztítások, tereprendezés).

A telek kevésbé bolygatott nyugati felében 14 szórt hamvas és 19 csontvázas rítusú temetkezést tártunk fel. Fontosabb kutatástörténeti előzmény, hogy a területtől északnyugatra (Bp. III. Kecse u. 29.) 1992-ben 26, majd 1995-ben további 14 sírt tárt fel dr. Topál Judit.⁴

1 R. FACSÁDY A.: Római sírkertek Budaújlak déli részén. BudRég 33 (1999) 279–290.

2 HABLE T.–MÁRTON A.: Újabb sírok az aquincumi katonaváros nyugati temetőjéből. (Budapest, III. ker., Bécsi út 62. és Bécsi út 80. Hrsz.: 14741, 14732/1). AqFüz 2000. 21–37.

3 SZILÁGYI J.: Az Aquincumi Múzeum kutatásai és gyarapodása az 1936–1942. évek folyamán. BudRég. XIII. 337–358.

4 TOPÁL J.: Leletmentések az aquincumi katonaváros nyugati temetőjében. AqFüz. 2., 1996, 44–49.

2000-ben november 30-án fejeztük be a terepmunkát, a Bécs út 80. legfrissebb leletanyagának restaurálása elkezdődött.

A gyenge lejtésű domboldal legkorábbi szórt hamvas sírja Domitianus császár (81–96) középbronzával és egy voluntás méccsessel a Kr. u. 1. sz. végére keltezhető. Közvetlenül e sírfolt mellé urnafészket ástak. A nagyméretű, sötétszürke edényből kitűnő állapotban megmaradt, szögletes bronztükröt emeltünk ki. A kb. 15×10 cm-es, 2 mm vastag bronzlemez ónnal futtatták be és polírozással érték el egyik oldalának máig elevenen tükröző fényességét. A tárgy valamilyen szerves anyagból készült (bőr vagy hancs) tokban feküdt a hamvak tetején. Két esetben tapasztaltuk, hogy szórt hamvas temetkezéssel korábbi csontvázasat bolygattak meg.

A csontvázas sírok közül még nem tudjuk elkülöníteni a koraiakat. Egy a Bécsi út 62. sz. alatt feltárt 2. századi sír esetében már megfigyelhető volt a helyi hagyomány és a hódítók szokásainak keveredése, a 3. században pedig már szinte lehetetlen a többségében elhamvasztott halottak etnikai meghatározása.

A sírok tájolása igen változatos, a csontvázasoknál É-D és DK-ÉNy kivételével mindenféle variáció előfordult. Két sírcsoport határozottan elkülöníthető egymástól, melyek tágabb környezetében további „magányos” sírok jelennek meg. Az „A” csoport magja és egyben legkorábbi temetkezése egy igen érdekes, fejkultuszra utaló sír. A lekerekített sarkú, szűk gödröt egy nyugat felé fektetett csontváz alatt találtuk, a gödör aljára levágott fejet (vagy koponyát) és egy sötétszürke poharat helyeztek, majd behantolás után a gödröt 2 kúp-cseréppel (imbrex) fedték le. Idővel további 4 halottat temettek el a „fej” feletti csontváz keleti oldalán, legvégül egy szórt hamvas sírral bolygatták a csoport keleti szélén fekvő északnyugati fektetésű csontvázasat. A csoport tágabb környezetében további négy sírt tártunk fel.

A „B” jelű sírcsoportot az előzőtől kb. 10 m-re nyugatra találtuk. Szabályosabb elrendezésű, három, szorosán egymás mellé temetett ÉK-DNy, és két DNy-ÉK tájolású sírből állt, tágabb környezetükben itt négy halottat találtunk. A csoport egyik tagja éremmel, korszóval és írókészlettel datálható. Igényesen megépített sírkertre bukkantunk a terület ÉNy-i szögletében. A rombikus alaprajzú, meszes kötőanyaggal készített, 60 cm vastag falazatot egy lankás terasz keleti szélére alapozták. A sírkert északkeleti sarka és déli fala nagyobb mészkősziklákon feküdt. Eltűnt a keleti fal közepére állított sírkő értékes felső része. Meglepő eredményt hozott a sírkert belső terének átvizsgálása, ahol az egyöntetű, barna, agyagos betöltésben csupán néhány szórvány jellegű római és őskori cserepet találtunk, így az építmény kora legfeljebb a falszerkezet vizsgálatával és csak tág intervallumban határozható meg.

HABLE TIBOR

50. Budapest, III. Bécsi út 123.

Ró

A Bécsi út 123. telek szondázó jellegű feltárásán az újkori rétegek alatt a tavaly a Bécsi út 127. telken megfigyelt, 268–270 közé keltezhető cölöpkonstrukciós védműrendszer nyugati szélét sikerült megfigyelnünk.

MADARASSY ORSOLYA

51. Budapest, III. Bécsi út 165.

Ró

A telken az épület alapozási munkái közben folytattunk régészeti megfigyelést. Az épület mélygarázsa csak újkori rétegeket érint. A telek keleti szélén nyitottunk egy 5×5 méteres kutatószondát, itt az újkori feltöltés alatt két római kori járószintet figyeltünk meg.

1996-ban a szomszéd telken (Bécsi út 167.) a K-Ny-i kutatóárok teljes hosszában egy cölöp-deszka-agyagtégla konstrukciós, Claudius Gothicus (Kr. u. 268–270) pénzeivel datálható objektum került elő. Fölötte enyhetéglás, 4. századi omladékszint volt.

Mindez itt, a terület keleti szélén, minden építési maradvány nélkül, enyhén humuszos járószintként jelentkezett.

MADARASSY ORSOLYA

52. Budapest, III. Bécsi út 173.

Ró, Ú

A telek északi szélén kb. 20 m hosszú, 2 m széles, K-Ny irányú kutatóárokot indítottunk a rétegvizonyok tisztázására. A gépi földmunka kb. 2,5–2,6 m között indított, tehát kb. 2,5 m laza újkori árokkal közt dolgoztunk. Keleten kb. 3–3,1 m mélyen az újkori pince betöltésének sóderes alja, a déli árokkalban két gerendatartó betonpillér mutatkozott. A sóder alatt szénréteg, deszka, majd kb. 3,15–3,2 m közt még újkorral szennyezett sárga eróziós agyag húzódott. Középen az újkori pince feljárója szerves, a déli árokkalban újkori beásás mélyül bele. Nyugati szélén kb. 3 m szakaszon, 3,6–3,8 m között humuszos, enyhén köves szint (4. századi terepszint?) jelentkezett. Ennél mélyebbre az adott kockázati tényezők miatt nem mentünk, de ezek a rétegek már nem is veszélyeztetettek.

MADARASSY ORSOLYA

53. Budapest, III. Dugovics Titusz tér 13–17.

Ró, Kö, Ú

Az Állami Műemlék-helyreállítási és Restaurálási Központ épületének tervezett bővítését megelőzően egy több szakaszú kutatási program keretében folytattunk feltárást a területen 2000. május 29. és augusztus 11. között. A terület keleti, Tanuló utcai frontját az 1994. és 1998. évi ásatások során kutattuk, az idei évben a nyugati rész déli szakaszán nyitottunk szelvényeket.

A római kori topográfia ismeretében kiemelkedő jelentőségű területre, folyamatos rétegződésre, jelentős,